

מדינה אחת – מספר אפשרויות

מאת: עו"ד אילון ירדן

מאז שנכתבה המהדורה הראשונה של הספרון "אל תלך בדרך האיוולת של אוסלו - מכתב גלוי לבנימין נתניהו" (10.1.10), (להלן – "מכתב גלוי") החלה מסתמנת תפנית במחנה הימין, שהשתקפה, בין השאר, במאמר שהתפרסם ב"הארץ" ב-15.7.10 על ידי נועם שיזף, תחת הכותרת "קבלו את החזון המפתיע של הימין הישראלי לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני". מאמר זה הניב כמצופה מספר לא קטן של תגובות, רובן ביקורתיות. כך, למשל, כותב אמנון לורד, (מקור ראשון 30.7.10) כי "בישראל טרם הפנימו...שההנהגה הפלשתינית אינה מחפשת 'פתרון'. היא מחפשת דרכים להמשך המאבק, והדה-לגיטימציה של ישראל נמצאת בראש סדר העדיפויות." לכן, מסיק הוא, כי גם "כאשר יוצע לפלשתינים לחבור למדינת ישראל ימצאו דרכים להמשך המאבק, וישראל תמצא את עצמה גם עם אוכלוסיה ערבית גדולה נוספת וגם עם מאבק מסלים נגדה".

כפי שניתן להיווכח מהאמור ב"מכתב גלוי", מסכים אני עם הנחת היסוד של אמנון לורד, אך לא עם מסקנותיו הפסימיות. "תוכנית המדינה האחת", שהחלה צוברת תאוצה בשנה האחרונה, עדיין אינה מגובשת די צרכה, אך זו אינה סיבה לפסול אותה על הסף. להפך: יש להתמודד עמה ברצינות, דווקא משום שהיא מהווה מענה לנוסחת "שתי מדינות לשני עמים" שפשטה את הרגל.

בבסיס ספריי ("ההתחברות הישראלית – חלופה לדרך אוסלו", "אל תלך בדרך האיוולת של אוסלו - מכתב גלוי לבנימין נתניהו"), מונחת הנחת יסוד זהה והיא – שההנהגה הפלשתינית אינה מעוניינת ביישוב הסכסוך אלא בהסלמתו. לכן מוטעית היא הדעה הרווחת, שהנהגה זו לא החמיצה שום הזדמנות לעשות שלום. מי שאינו מעוניין בשלום, אלא במלחמה, אינו יכול להחמיץ הזדמנויות לעשות שלום. ואכן, אש"ף, לא החמיץ שום הזדמנות לעשות מלחמה מאז היווסדו ועד היום. לכן, נקודת המוצא לכל דיון בסכסוך הארץ ישראלי צריכה להיות שונה מהדעה הרווחת, הגורסת שההנהגה הפלשתינית מעוניינת ביישוב הסכסוך.

מאז פרסום הכתבה ב"הארץ" חלפו כשמונה חודשים ונושא המדינה האחת החל צובר תאוצה. גיליון "עמדה" של "מקור ראשון" (4.3.11), העמיד סוגיה זו לפתחם של קוראי מקור ראשון, וכתוצאה מכך התקבלו מספר תגובות, ביניהן זו שלי, שהתפרסמה תחת הכותרת "מאויב לאוהב". לכול המצדדים בפרדיגמה של מדינה אחת מכנה משותף רחב, לפיו הבחירה בסיפוח יו"ש הוא בבחינת הרע במיעוטו, לנוכח החלופה של הקמת מדינה פלשתינית. כפי שמנסח זאת אורי אליצור (יומן 4.3.11): "אלו הן שתי האופציות. אם לא יקום מישהו ויניח על השולחן תוכנית של מדינה אחת, אם לא נהיה מסוגלים לשקול בלי בהלה את אופציית הסיפוח ואת המחיר שהיא עשויה לעלות לנו, ולהעמיד אותו מול המחיר של האופציה הנגדית – התוצאה תהיה מדינה פלשתינית. וזו תהיה מדינה חמושה ועוינת, שלא מכירה בישראל כמדינת העם היהודי, שלא תהיה מפורזת, שלא תוותר על עקירת כל היישובים ושלא תחתום על הסכם שלום עם ישראל. כמו שנשחקה עצם ההתנגדות למדינה פלשתינית, כך יישחקו כל התנאים והדרישות שישראל מציבה בפני הקמתה".

משהונחה סוגיה זו על סדר היום הלאומי, גם אם רק בצד אחד של המפה הפוליטית, נפתחה הדרך לדיון רצינוני בנושא. שכן, החלטה אינה יכולה להיחשב כרציונלית, אלא אם פתוחות בפני מקבלה מספר אפשרויות. כשפתוח רק שער אחד ויתר השערים נעולים, ניטלת לא רק חירות האדם, אלא אף הרציונליות שלו.

שאלת הסיפוח מעוררת שלוש שאלות משנה שיש להבחין ביניהן: האם הסיפוח אפשרי? האם הוא לגיטימי? האם הוא רצוי? כשמנסחים נכון את השאלות, ומבחינים ביניהן, קל לבחון האם התשובות שניתנו לשאלות אלו אכן עונות עליהן ישירות, אם לאו. השאלות, האם הסיפוח אפשרי ו/או לגיטימי – שונות באופן מהותי מהשאלה, האם הסיפוח רצוי. מבחינה לוגית, האפשרי

והלגיטימי קודמים לרצוי. שכן, אם סיפוח יו"ש אינו אפשרי ואף אינו לגיטימי, אין כלל צידוק לדון במחיר הערכי שיש לשלם בעבורו.

שלוש שאלות מונחות אפוא בפנינו ולא שאלה אחת, ומן ההכרח להבחין בין שלוש אלו. התשובה לשאלת האפשרי והלגיטימי היא בתחום המשפט הפנימי והמשפט הבינלאומי – ואילו התשובה לשאלת הרצוי היא בתחום הערכים הפנים-לאומיים. מכול שלושת השאלות, שאלת האפשרי היא הפשוטה ביותר, כיוון שאין היא מעוררת קשיים רבים. ישראל שולטת היום דה-פקטו ביו"ש, ולכן יש בכוחה להחיל את ריבונותה גם דה-יורה. לצורך כך די בהחלטת כנסת ישראל, התואמת את נוהלי החקיקה החוקתיים הפנימיים. שאלת הלגיטימיות סבוכה יותר, באשר כרוכה היא בבחינת זכות ישראל לעשות כן בהתאם לקריטריונים של המשפט הבינלאומי. ההכרעה בשאלת הלגיטימיות עניינה תחרות הזכויות על הארץ (שלנו או שלהם), וזו כרוכה בעיקר בפרשנות משפטית. הקשה מכול היא השאלה הערכית, אותה יש לבחון במסגרת התחרות על זהות המדינה (יהודית ו/או דמוקרטית), באשר כרוכה היא בהכרעה ציבורית בין ערכי יסוד.

מבחינה לוגית מתחייב כאמור לקיים תחילה דיון בשאלות האפשרי והלגיטימי – ורק אחר כך לדון בשאלה הערכית. שכן אם הסיפוח אינו אפשרי ו/או לגיטימי, כי אז אין כלל צידוק לשאול האם הוא רצוי (בהנחה שישאל היא מדינת חוק המכבדת את המשפט הבינלאומי). לכן, לצורך הדיון בשאלת הרצוי, אניח, שהסיפוח הוא אפשרי ואף לגיטימי, כיוון שזכות העם היהודי לגבי יו"ש הוכרה בכתב המנדט הארץ ישראלי, שהתקבלה פה אחד על ידי חבר הלאומים. (אפשר כמובן לחלוק על הזכות עצמה, בעיקר לנוכח החלטת החלוקה שהתקבלה על ידי האו"ם, אך זהו נושא לעצמו, המצריך בירור נפרד). אם כן, די בהחלטת כנסת ישראל כדי להחיל את הריבונות הישראלית על יו"ש, ואם זו לא התקבלה עד כה, הרי שהמניעה היא בעיקרה משיקולים ערכיים. (עד כה לא עסק ביהמ"ש עליון בשאלת מעמד ישראל בשטחי יו"ש בהקשר של סיפוח אפשרי, אלא רק בהקשר של סמכויות צה"ל לפי דיני המלחמה בשטחים המוחזקים מכוח "תפיסה לוחמתית").

האתגר שהוצב ב"עמדה" אינו משפטי (לא מבחינת האפשרות על פי המשפט הפנימי ולא מבחינת הלגיטימיות על פי המשפט הבינלאומי) – אלא ערכי. לשון אחרת: קוראי מקור ראשון התבקשו לענות לא על שאלת כוחה של ישראל לספח את יו"ש, ואף לא על שאלת זכות העם היהודי על יו"ש – אלא על השאלה הערכית בלבד: האם רצוי סיפוח יו"ש, לנוכח מחירו הכבד, אם לאו.

השאלה הערכית היא, האם מוכנה ישראל לשלם את מחיר הסיפוח במטבע של פחות בזהותה היהודית ו/או הדמוקרטית. פחות זה מנוסח כתחרות בין שני ערכי יסוד מתחרים: יהודיות ודמוקרטיה – בין התביעה לשמור על אופייה היהודי של המדינה (במובן של רוב יהודי אלקטורלי) לבין התביעה לשמור על אופייה הדמוקרטי של המדינה (במובן של שוויון אזרחי ופוליטי לכול אזרחיה) – לאחר סיפוח תושבי יו"ש דוברי הערבית. (שאלת זהות המדינה אף היא מצריכה בירור, באשר את המונחים "מדינה יהודית" ו"מדינה דמוקרטית" ניתן לפרש במספר דרכים, ולא רק בדרך אחת. כך, למשל, המונח "מדינה יהודית" מעורר את השאלה, האם הכוונה לרוב יהודי בקרב אוכלוסיית המדינה ובקרב מוסדות המדינה – או אולי לאופי המשטר: תיאוקרטי להבדיל מדמוקרטי. המונח "מדינה דמוקרטית" אף הוא אינו חד משמעי, שהרי לא מעט מדינות בעולם מכנות עצמן "דמוקרטיות", אף שבפועל הן אנטי-דמוקרטיות במובן המערבי-ליברלי של המונח).

כמודל תיאורטי, דמוקרטיה ליברלית מבוססת על אחדות הזכויות האזרחיות והפוליטיות, בבחינת היו אלה מקשה אחת שלא ניתן להפרידה. ואולם, מאחר שהזכויות הפוליטיות הן שקובעות את זהות המדינה, הרי שבפועל מקיימות רוב מדינות העולם הפרדה בין הזכויות הפוליטיות לזכויות האזרחיות. זאת, בין השאר, כדי להגן על זהותה הרצויה של המדינה (אף שניתן להגן על זהות זו גם על ידי החוקה, בלא קשר למאזן כוחות אלקטורלי ארעי). מכאן ההכרה בסוגי סטטוס שונים: אזרח, תושב קבע, תושב ארעי וכד'. מבחינה זו, ישראל אינה שונה משאר מדינות העולם ופועלת על פי הקריטריונים שנקבעו בחוק האזרחות התשי"ב – 1952.

בהנחה שזהות המדינה נגזרת על פי יחסי הכוחות האלקטורליים בלבד (הנחה שכאמור ניתן לחלוק עליה, באשר ניתן להגן על זהות זו באמצעות חוקה או חוק יסוד), השאלה היא, האם סיפוח יו"ש מחייב לתת לתושבי יו"ש דוברי הערבית זכויות אזרחיות מלאות, הכוללות גם זכויות פוליטיות (הזכות לבחור ולהיבחר) – או שמא יש להסתפק במתן זכויות חלקיות, ללא הזכויות הפוליטיות, היינו, זכויות של תושב קבע בלבד. מי שבוחר באפשרות הראשונה, צריך לנמק כיצד ניתן להגן על זהותה היהודית של המדינה מפני השתלטות עוינת ערבית ו/או מוסלמית. לעומת זאת, מי שבוחר באפשרות השנייה, צריך לנמק כיצד מתיישבת עמדתו עם הדמוקרטיה הליברלית, שאינה מפרידה בין זכויות אזרחיות לפוליטיות, אלא רואה אותן מקשה אחת.

העמדות שהוצגו ב"עמדה" מייצגות מספר אפשרויות כאלה, ואסקור אותן בקצרה, מתוך גישה ביקורתית. אדגיש, כי חרף ההבדלים בגישות השונות, משותפת לכולן הנחת היסוד, לפיה זהות תושבי יו"ש דוברי הערבית שונה מהזהות שלנו, ושזו לא ניתנת לשינוי – ומכאן הבעיה. לו הייתה זהותם זהה או דומה לזהותנו (אף שזהותנו עצמה אינה חד משמעית, אלא טעונה בירור) – כי אז לא הייתה כלל בעיה. מכאן, שהבעיה המרכזית היא בעיית **מלחמת הזהויות**, שלה יש השלכות טריטוריאליות (הפרדה או איחוד) ומשטריות (דמוקרטיה ליברלית או משטר פוליטי אחר).

לשיטת **מוטי קרפל** יש לוותר על הדמוקרטיה הליברלית, כדי להבטיח את שלמות הארץ וזהותה היהודית של המדינה. לשיטתו, כשהדילמה היא בין עצם הקיום הלאומי לבין צורתו – כי אז יש להעדיף את הראשון על פני השני. משמע, כדי להבטיח שיחסי הכוחות האלקטורליים הנוכחיים לא ישתנו, יש למנוע מתושבי יו"ש קבלת אזרחות ולהציע להם להסתפק במעמד של "גר תושב" כמשמעות המונח על פי ההלכה. מאחר שמעמד משפטי זה אינו תואם לדגם הנורמטיבי המודרני (שמקורו בשיטת המשפט המערבית), הרי שפירוש עמדה זו הוא העדפת המשפט העברי על פני המשפט המודרני, ומכאן חולשתה. בעולמנו קיים רק משטר פוליטי תקני אחד, הקרוי "דמוקרטיה ליברלית", לפיו זכויות אזרחיות ופוליטיות הן מקשה אחת. לכן, ספק גדול הוא האם הקהילייה הבינלאומית תסכים לאפשר לישראל לאמץ דגם חילופי לדגם המודרני התקני, אפילו יש בו היגיון משפטי רב.

העדפת דגמים פוליטיים חילופיים על פני הדגם התקני פותחת פתח לא רק להחלת המשפט העברי, אלא גם להחלת שיטות משפט לא תקניות אחרות, ובראשן שיטת המשפט המוסלמי (השריעה). מבחינת ישראל עדיף אפוא להיצמד לדגם הנורמטיבי התקני, בעיקר כדי למנוע את דרישת העולם המוסלמי להעדיף את השריעה על פניו. שיטת המשפט המודרנית מקנה לישראל יתרונות רבים, בעיקר ביחסיה הבינלאומיים, שכן המשפט הבינלאומי מבטיח את שוויון האומות בפני החוק הבינלאומי. לעומת זאת, כול שיטת משפט אחרת מבוססת על חוסר שוויון בינלאומי וכפיפות למוקד אימפריאלי, שבשיטת המשפט המוסלמית מתפרשת כמוקד כוח מוסלמי. הדמוקרטיה הליברלית היא אחת משלוש צלעות של משולש אחד – מדינת לאום, משפט בינלאומי ודמוקרטיה ליברלית – שלא ניתן להפריד ביניהן. ישראל, כמדינת-לאום, הרוצה ליהנות מהגנת המשפט הבינלאומי, אינה יכולה להרשות לעצמה לוותר על קיום משטר דמוקרטי-ליברלי, ולכן כול פתרון אמיתי צריך להכיל משטר זה.

לשיטת **אורי אליצור**, עליה חזר מספר פעמים ("הדילמה האמיתית" 25.3.10, "לספח ולהישאר בחיים", 4.3.11), על ישראל לספח את יו"ש ולהעניק אזרחות מלאה לתושביה דוברי הערבית. לשיטתו, יש בכוח הדמוקרטיה הישראלית להמשיך ולהתקיים, גם אם תאזרח את תושבי יו"ש הלא יהודים, וכתוצאה מכך ישתנה המאזן האלקטורלי בכנסת ישראל לרעת היהודים. לשיטתו, תוכנית המדינה האחת עדיפה על פני תוכנית שתי המדינות, כיוון שמחליפה היא עימות אלים ("עימות באש ובדם") בעימות מילולי ("עימות בויכוחים בכנסת ובצעקות באולפני הטלוויזיה"). זוהי אומנם בחירת הרע במיעוטו, אך כאלה הן רוב ההכרעות שצריך לקבל.

אפשר להסכים עם אורי אליצור ש"סיפוח עכשיו" הוא בבחינת הרע במיעוטו – ואפשר שלא להסכים עם עמדה זו, כפי שטוען ד"ר **מטבי (מרדכי) קליינר**, במאמרו "פתרון מסוכן מאוד".

ההבדל בגישות נובע, בין השאר, מההבדל בתחזיות לגבי היחס הדמוגרפי בין האוכלוסייה היהודית לאוכלוסייה הלא-יהודית. התומכים באזרח תושבי יו"ש משערים (ובעיקר מקווים), שהיחס בין שתי האוכלוסיות לא ישתנה לרעה גם לאחר סיפוח יו"ש, כתוצאה מגידול האוכלוסייה היהודית (גידול טבעי ועלייה), מחד - ומקיטון האוכלוסייה דוברת הערבית (צמצום הילודה והגירה שלילית), מאידך. לעומת זאת, המתנגדים לאזרח משערים (ובעיקר חוששים), שהיחס בין שתי האוכלוסיות ישתנה לרעה לאחר סיפוח יו"ש, כתוצאה ממגמות דמוגרפיות הפוכות. מבחינת המתנגדים, תוכנית המדינה האחת היא פתרון מסוכן מאוד, באשר עלולה היא לפגוע אנושות בזהותה היהודית של ישראל. לכן מציע מטבי קליינר לחפש דרך שלישית.

לשיטת יואב שורק, ניתן לפתור את הדילמה ברוח "היוזמה הישראלית" מבית מדרשו של השר לשעבר בני אלון. אומנם, הכרח הוא לספח את יו"ש, אך אין פירוש הדבר שיש לכלול במהלך זה גם את אזרחים של תושבי יו"ש במדינת ישראל. ניתן להציע להם תושבות ביו"ש, ואזרחות בממלכת ירדן – ובכך לספק את מאווייהם הלאומיים, מבלי לפגוע בזהותה היהודית של ישראל. על ידי מהלך כזה יימשך הסטטוס-קוו האלקטורלי, אף ששטח המדינה יורחב ויכלול את כול ארץ ישראל המערבית. מודל זה יאפשר לפתור גם את בעיית הפליטים, בהציעה לאלו בית לאומי בממלכת ירדן (שבה מהווים הם רוב כבר עתה), וזאת בנוסף לשיקום כלכלי. לחילופין, ניתן להציע לתושבי יו"ש את האפשרות להגר לחו"ל (מה שקרוי "טרנספר מרצון"). כותב יואב שורק: "ייתכן גם שהאפשרויות תהיינה מוגבלות במכסות או בתנאים; אך החשוב הוא שהמודל צריך להביא למצב שבסיומו של התהליך לא יותרו עוד בין הירדן לים אנשים נטולי אזרחות, ורוח הרפאים הפלשתינית תחדל מלרדוף את המפעל הציוני".

יוזמה ישראלית ברוכה זו מנסה לפתור את הבעיה על ידי ריבוע המעגל – יצירת הפרדה בין תושבות לאזרחות, על ידי "הגירת זכויות" במקום הגירה פיזית (טרנספר). הסדר כלאיים זה הוא חסר תקדים בעולם המודרני, ובתור שכזה ספק גדול אם ניתן ליישם אותו. מודל זה מעורר מספר קשיים, שעל שניים מהם אצביע כאן: ראשית, מודל זה מצריך את הסכמת ממלכת ירדן והאשמית, וספק אם זו תושג, לנוכח האפשרות שהגירת זכויות מעין זו תחריף את הבעיה הדמוגרפית הפנימית של הממלכה – מיעוט ערבי-האשמי שליט לצד רוב פלשתיני נשלט; שנית, מודל זה ייצור מצב משפטי סבוך ביותר, בהפרידו בין הזכויות האזרחיות שיוקנו לתושבי יו"ש במדינת ישראל המורחבת (שהן רוב זכויות האדם בעולם המודרני), לבין הזכויות הפוליטיות שיוקנו להם בממלכת ירדן (זכויות מוגבלות כשלעצמן במשטר שהוא מלוכני על פי חוקתו). די בשני קשיים אלה כדי לסכל את אפשרות מימושו של מודל זה.

יתירה מזו: ספק אם המודל הזה ינטרל את הפצצה הקרויה "התנועה הפלשתינית". שכן, כול עוד תתקיים הזהות הפלשתינית, כזהות היסטורית התובעת מימוש פוליטי, תמשיך להתקיים גם תנועה לאומית פלשתינית, גם אם תסכים ירדן המלוכנית-האשמית להכיל ולמסס אותה. שכן, לאומיות ומלוכנות סותרות זו את זו. לאומיות במובן המלא תובעת שחרור כפול: שחרור משלטון של מדינה זרה, ושחרור משלטון מקומי בלתי נבחר. מבחינתו של הרוב בממלכת ירדן, השלטון הקיים הוא בלתי לגיטימי, בהיותו מוחזק על ידי מיעוט האשמי בעל זכויות יתר. האפשרות שתתחולל מהפכה בירדן (לאו דווקא דמוקרטית-ליברלית), הריהי, לנוכח האירועים בשבועות האחרונים, אפשרית למדי. לכזה יקרה, חס וחלילה, ייעלם השלטון ההאשמי, ואת מקומו יתפוס שלטון פלשתיני. השלטון החדש לא יסתפק בשטחה הנוכחי של הממלכה – "פלשתינ המזרחית", לשיטתו – אלא יתבע גם את שטחה של "פלשתינ המערבית", ויצירת "פלשתינ הגדולה". התנועה הפלשתינית לא זו בלבד שלא תיעלם, אלא שהיא תתחזק ותעלה תביעות טריטוריאליות בלתי פוסקות. פלשתינ המזרחית לא תעשה בהכרח שימוש בכוח לצורך סיפוח פלשתינ המערבית, אלא תוכל להסתפק באמצעים דמוקרטיים, דוגמת משאלי-העם שערך היטלר באזורים דוברי הגרמנית שמעבר לגבולות גרמניה הקטנה.

הפתרונות המוצעים אינם פותרים אפוא את בעיית הזהות ("הבעיה הדמוגרפית") – ובמידה מסוימת אף מחריפים אותה. כול עוד קיימת זהות ערבית-פלשתינית עוינת לישראל, לא ניתן לפתור את הבעיה בלי לבצע טיפול שורש בזהות עצמה. כול הניסיונות לעקוף את בעיית הזהות על ידי טיפול משפטי-מדיני בלבד, סופם להיכשל. כול עוד לא השתנתה העמדה העוינת של תושבי יו"ש ומנהיגותם, כי אז עלול הסיפוח להמיט על ישראל אסון כפול: גם אחריות לגורלם וגם מאבק מסלים כנגדם. קל וחומר, אם לא יציעו להם לחבור לישראל על בסיס של שוויון זכויות מלא – אלא יציעו להם להיות במעמד של "גר תושב" נטול אזרחות כלל, או של בעל אזרחות במדינה שאינו חי בה.

אם כן, כיצד יכולים אנו לעמוד על נפשנו, מבלי לאבד את נשמתנו-זהותנו? את התשובה לכך נתתי בספרון זה ואף בשני מאמרים שפורסמו במקור ראשון: "מאויב לאוהב" (4.3.11) ובמאמר קודם תחת הכותרת "מדינה אחת בעלת זהות ישראלית משותפת" (6.8.10). תשובתי פשוטה, אף אם יישומה סבוך מאוד: עלינו להציע להם התחברות על בסיס זהות ישראלית משותפת. לשיטתי זו הצעה נדיבה ביותר, באשר מציעה היא להם לחלוק איתנו לא רק גנים, אלא גם הון לאומי, רוחני וכלכלי. בהתחשב בחלופות הפתוחות בפניהם (זהות פלשתינית-ערבית חילונית או זהות פלשתינית-ערבית אסלאמית), יש סיכוי רב שהם יעדיפו את הזהות ישראלית, אף אם בשלב הנוכחי נתפשת זו כזהות עוינת.

זאת ועוד: בהנחה, שהשגת זהות ישראלית משותפת היא תהליך ארוך ומומשך, הצעתי לכונן בתקופת הביניים הסדרי הגנה משפטיים, שיגנו על מדינת ישראל המאוחדת מפני השתלטות של זהות פן-ערבית ו/או פן-מוסלמית עוינת. לשיטתי, הסדרי הגנה משפטיים אלה יהיו נחוצים רק כל עוד לא הושלמה מהפכת הזהות המוצעת – ואילו לאחר שזו תושלם, כבר לא יהיה צורך בהסדרים אלה, באשר כל דוברי הערבית ביו"ש (או לפחות רובם) כבר יהיו ישראלים, ללא קשר לדרך בה השיגו את זהותם הישראלית. הסדרי הגנה משפטיים אלה יעוגנו ב"חוק יסוד: זהות המדינה ותושביה", שיכלול את אותם מרכיבים הכרחיים לשמירת זהותה הישראלית של המדינה, ללא קשר ליחסי הכוחות האלקטורליים בכנסת ישראל. סעיפים קובעי זהות אלה ישוריינו באופן החלטי, על ידי קביעת רוב מיוחס גדול במיוחד, שבלעדיו לא ניתן יהיה לשנות סעיפים אלה. רשימת הסעיפים קובעי הזהות הישראלית חייבת לכלול בין השאר את הסעיפים הבאים: שם הארץ והמדינה, בירת המדינה, הנאמנות לארץ ולמדינה, לשון המדינה, מערכת החינוך של המדינה ותכני היסוד שלה, המשטר במדינה ויחסי הדת והמדינה.

זאת וגם עוד: הדגשתי, שתוכנית ההתחברות הישראלית מתייחסת לשתי רמות חברתיות שונות ומבוססת על שני אמצעים שונים: (א) ברמה הפוליטית מבוססת היא על סיפוח יו"ש, כפעולה ריבונית חד צדדית מצד מדינת ישראל, שאינה מותנית בהסכמה פוליטית של מנהיגי תושבי יו"ש דוברי הערבית ואף לא של מנהיגי המדינות דוברות הערבית; (ב) ברמת הפרט מבוססת היא נכונותו של כל פרט ופרט לאמץ את הזהות הישראלית כדי שיוכל להתאזרח במדינת ישראל כאזרח נאמן – ולחילופין, להישאר במעמד של תושב בלבד. (אפשרות שרבים עשויים לבחור בה לנוכח היתרונות הטמונות בה, כפי שמסביר זאת יעקב פייטלסון במאמרו "הטבלה לא משקרת", מקור ראשון 4.3.11). סיפוח חד צדדי של יו"ש הוא אפוא תנאי לכול מהלך נוסף, וככול שיקדם, כך ייטב.

קריאה ביקורתית במאמרים השונים בגיליון "עמדה", רק חזקה את דעתי, שלא ניתן לממש את תוכנית המדינה האחת ללא מכשיר הטרנספורמציה. לשון אחר: באמצעות מכשיר הטרנספורמציה ניתן להפוך את תוכנית המדינה האחת מ"אוטופיה" ל"טופיה" – תוכנית ריאל פוליטית, אף אם נדמית היא כהזויה בשלב הראשון.

סלחו לי על ההשוואה, אך גם תוכניתו של הרצל להקים מדינה יהודית בארץ ישראל, נתפשה תחילה בשעתה כהזויה, ולא דווקא כריאלית. תוכניתו של הרצל הייתה מבוססת על שתי הנחות: ראשית, שנוצרה הזדמנות היסטורית כדי לממש את חזונו עתיק היומין של העם היהודי ("יסוד

ההזדמנות ההיסטורית"); שנית, שאם רק ירצו היהודים בתוכניתו, תוכל היא לצאת בסופו של יום לפועל ("יסוד הרציה"). בדיעבד, הסתבר שהרצל צדק, באשר התממשו תחזיותיו במציאות, אם כי לא בדיוק כפי שהוא חזה אותן.

מצבנו הנוכחי דומה, באשר נוצרה הזדמנות היסטורית לחולל את תוכנית המדינה האחת, לאור הכישלון הנחרץ של תוכנית שתי המדינות. מה שהיה בעבר אידיאולוגיה של הימין בלבד, הפך היום להכרח לאומי קיומי, לנוכח כשלונו אוסלו. השאלה שנשארה פתוחה היא האם היהודים ירצו בתוכנית זו – וליתר דיוק, האם תרצה בכך מדינת ישראל, כגוף ריבוני. שלא כבימיו של הרצל, היום יש לעם היהודי מדינה משלו, מכשיר רב עוצמה למימוש רצונותיו. מבחינה זו, מהווה תוכנית ההתחברות הישראלית השלמה לתוכניתו של הרצל. אם הרצל תבע להוציא את היהודים מהגלות הפיזית, הרי שתוכנית הטרנספורמציה שואפת להוציא את תושבי הארץ הלא-יהודיים מגלותם הזוהרית, במטרה לשלבם במסגרת האומה הישראלית המודרנית.

תוכנית הטרנספורמציה מבוססת, כמוסבר במאמריי ובספריי, על הנחה שונה מזו המקובלת היום, ובכך ייחודה בהשוואה ליתר הדעות שפורסמו ב"עמדה". את נקודת המוצא השונה אפשר להגדיר גם כפרדיגמה שונה, במובן שהוקנה למושג זה מאז ספרו רב ההשפעה של תומס קון "המבנה של מהפכות מדעיות". בעיות שנדמה כי אינן ניתנות לפיתרון במסגרת פרדיגמה אחת, מוצאות את פתרונן במסגרת פרדיגמה שונה. כול עוד מניחים אנו, במובלע או במפורש, כי זהותם הערבית-פלשתינית של תושבי הארץ דוברי הערבית היא נצחית – כי אז אין פתרון לדילמות הקימות בסוגיה הישראלית-פלשתינית. לכול היותר ניתן לשלוט בגובה הלהבות, אך לא לכבות את השריפה. לעומת זאת, אם מניחים אנו הנחה שונה, שזהותם של תושבי הארץ דוברי הערבית היא דינמית, כי אז נפתחת הדרך לכיבוי השריפה ולא רק לשליטה בלהבות.

עוז לתמורה

ולבסוף, מסכים אני עם אורי אליצור, ש"הפחד הוא יועץ רע", וכי "התמודדנו עם אתגרים קשים יותר ויכולנו". (4.3.11). תוכנית המדינה האחת עלולה לקומם את העולם כולו כנגד ישראל, אך גם אם לא תציג היא תוכנית זו, אלא תמשיך לנקוט במדיניות הסטאטוס קוו, או תחתור למימוש נוסחת שתי המדינות – לא תזכה היא באהדה רבה בעולם, כפי שהוכח מאז אוסלו. לכן, אין לישראל מה להפסיד ממהלך זה, אלא רק להרוויח ממנו.

כדי לאמץ את תוכנית ההתחברות הישראלית יש אפוא לא רק לחולל מהפכה בדפוסי החשיבה הישראלית, אלא גם לשרש את הפחד מן הגויים, שנרכש במהלך אלפיים שנות גלות. ישראל של היום היא מעצמה צבאית, כלכלית ומדעית – ובתור שכזו יכולה היא לנקוט במדיניות הרצויה לה, בלי לחשוש ממה שיאמרו או ממה שיעשו הגויים.

שנאת ישראל היא תו אופי מובנה במרבית אומות העולם, אם כי לא בשיעור אחיד, אלא בהתאם לתרבות השלטת בהן. המדינות הנוצריות היו בעבר נגועות במחלה זו עד כדי טירוף, שהולך בסופו של דבר לשואת יהודי אירופה. היום, לעומת זאת, שככה במעט מחלה זו, אך עדיין לא נעלמה. המדינות המוסלמיות נגועות במחלה זו היום, אף יותר מבעבר, במידה הגובלת בחוגים מסוימים בטירוף (האסלאם הקיצוני), ומכאן אופייה הרצחני. מחלה זו לא התפשטה בקרב האומות שאינן נוצריות או מוסלמיות, כיוון שאלו התפתחו בלא מגע היסטורי ישיר עם ישראל.

בתור מדינה ריבונית ישראל אינה צריכה לחשוש לא רק מעימות עם אויבים אלא גם ממחלוקת עם יידיים. ישראל אינה צריכה לחשוש ממחלוקת עם הממשל בארה"ב, מכיוון שיש לה תמיכה עצומה בקרב הציבור האמריקאי, במיוחד בקרב האוונגליסטים – תמיכה שהיא העוגן לקשרים המיוחדים בין ישראל לארה"ב. תמיכה זו משתקפת, בין השאר, גם באהדה הרבה שיש לישראל בקרב שני בתי הקונגרס.

גם בשאר חלקי העולם הלא-מוסלמי עשויה תוכנית זו לצבור תמיכה, אם רק תוצג בפרספקטיבה הנכונה, כפי שזו מוצגת כאן. כל עוד נתפשה הציונות כתנועת שחרור לאומית רבת השראה, זכתה

ישראל לאהדה בחוגים רבים בקרב דעת הקהל בעולם הלא מוסלמי. לכן, על ישראל יהיה לשכנע דעת קהל זו, שתוכנית ההתחברות היא תוכנית לשחרור תושבי הארץ הלא-יהודיים מעול הכיבוש הערבי-מוסלמי, על יסוד הגדרה עצמית אמיתית, ששורשה ההיסטוריה הארץ ישראלית שלהם.